

Ese de două ori în săptămână:
Joi-a și Duminecă.

Pretiuul de prenumeratiune:

pre anu întregu . . . 6 fl. v. a.
" diumetate de anu . . . 3 fl. v. a.
" patrariu de anu . . . 1 fl. 50 cr.

Pentru Romani'a și strainetate:

pre anu întregu . . . 9 fl. v. a.
" diumetate de anu . . . 4 fl. 50 cr.

LUMINA.

Foia bisericesca, scolastica, literaria și economica.

Correspondintiele și banii de prenumeratiune se se adreseze de a dreptulu: Redactiunei „Lumina” în Aradu, cancelari'a episcopescă. — Pentru publicatiunile de trei ori, ce contienn cam 150 de cuvinte (spatiu de 20 sire garmond) tacs'a e 3 fl.; pana la 220 de cuvinte 4 fl. era mai sus 5 fl., intielegendu-se intr' aceste sume si timbrulu. — Pretiuul publicatiunilor se se anticipe.

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

PART E OFICIALE.

389. Sc.

Cerculariu

catra oficiele subalterne bisericesci și scolastice din districtulu consistoriului oradanu.

Avendu în vedere dispusetiunile statutului organicu §. 130, care prescrie țienerea conferintieloru invetiatoresci, afla de bine acestu Consistoriu a convocă acele conferintie pentru feriele anului curinte din întregu districtulu Consistoriului acestui'a în urmatóriele 3 locuri, și anume:

1. În **Beinsiu**, sub conducerea parintelui asesoru consistorialu inspectoru cercualu de scóle Vasiliu Papp, ca comisariu consistorialu pentru invetiatorii din cercurile inspectorale Pomezou, Rabagani, Beinsiu Buntesci, Rieni, și Vascau, pe 8 Septembre și urmatóriele 4 zile a aceasi luni v. a. c.

2. În **Oradea-mare**, sub conducerea parintelui protopresbiteru inspectoru cercualu de scóle Simeonu Bic'a, ca comisariu consistorialu pentru invetiatorii din cercurile inspectorale Oradea-mare, Lunca, Velenti'a, Telégdu, Pestesiu și Beznea, pe 12 și urmatóriele 4 zile din lun'a lui Septembre v. a. c.

3. În **Tulc'a**, sub conducerea parintelui asesoru referinte consistorialu inspectoru cercualu de scóle Petru Suciú, ca comisariu consistorialu, pentru invetiatorii din cercurile inspectorale Cef'a, Tulc'a Tinc'a, Ursadu, Ucurisú și Beliu, pe 15 și urmatóriele 4 zile ale lunei lui Septembre vechiu, a. c. — pecandu toti invetiatorii suntu îndatorati, toti inspectorii cercuali de scóle, toti preotii și protopresbiterii din respectivele cercuri de scóle sunt pofiti a participá la siedintele acoloru conferintie invetiatoresci. Ca obiecte de discusiune se desémna și de astadata urmatóriele materii estrase din cerculariulu consistorialu dtto 24 Iuliu, 1872 Nr. 422 Sc. care în conferintiele trecute nu s'au pertractatu și nu s'au resolutu definitivu, și anume:

1. Cum s'ar poté cládi edificie scolare corespundietórie legii, și respective straformá acelea, în comunele unde séu lipsescu, séu nu corespundu legii?

2. Cum s'ar poté ameliorá salariile invetiatoriloru?

3. Cum s'ar poté destepté mai multa rivna în parinti și elevi pentru mai regulat'a cercetare a scólei, și inca chiar a scóleloru mai nalte, apoi la imbracisiera maestriiloru, a industriei, și comerciului.

4. Cum și dupa care manuale se se propuna studiele obligate în scólele poporali, ér mai vertosu cetirea, scrierea, calcularea din capu cu mai multu succesu ca pan-acuma?

5. Cum s'ar poté infintiá fonduri scolare și pentru ajutoriarea eleviloru seraci, și pentru aceia a invetiatoriloru și familiiloru în tempu de betranetie și nepotintia, — și în fine: și alte propuneri de natur'a acést'a, pe care unii séu altii membri ai conferintieloru le-arú face în interesulu invetiamentului.

Candu aduce consistoriulu acesteá inca de timpuriu la cunoșcinti'a membriloru conferintieloru totodata îi provóca și astépta dela densii, ca pana la diu'a intrunirei Conferintieloru, se cugete seriosu la modulú resolvirei obiectelor de susu: ca se póta intrá pregatiti în pertractarea lorú, avendu inaintea ochiloru, cá dela intielépt'a lorú resolvire depinde inflorirea scóleloru nóstre și promovarea invetiamentului nostru poporalu; dela practic'a lorú resolvire depinde buna starea materiala, și intelectuala a poporului nostru, ér de acést'a e conditiunatu viitoriulu bisericeii și chiar esistinti'a nóstra.

Oradea-mare, 24 Iuliu, 1874.

Ioanu Metianu, m. p.
vicariu episcopescu.

Nr. 1266.

Epitr. 326.

Cerculariu

la toti protopresbiterii districtuali de sub Consistoriulu eparchialu alu Aradului.

Unii invetiatorii au datu plansori aici: cá fiindu chiamati de preotulu concerninte a asistá la functiuni ocașionale particulare, adeca la „cununii, inmortentari, parastase, mashuri, santirea apelorú in case, pomene” și altele îndatinatate la poporulu nostru dreptcredintiosu — respectiv'a parte séu familia improvisatória de asemene functiuni, în locu de a-ii remunérá și pre densii cuviintiosu pentru ustanelele prestate afara de oficiulu deobligatu, li denéga chiar' și acelea competintie de tacsé, care desí sunt necorespundietórie impregiurariloru de acum'a, — dar' totusi fiindu introduse și usuate inca din timpurile mai vechi, au valóre și acum'a.

S'a constatatu inse: cá denegarea acést'a atátu de nejusta facia de invetiatorii nostri, a caror'a subsistintia și asia e destulu de marginita și precaria, provine de acolo, cá în atari comune, chiar' preotimea, în locu de a capacítá pre respectivii credintiosii despre nedreptatea detragerei competintieloru, și în locu de a staruí la meliorarea subsistintiei invetiatoresci, prin midlocirea unei remunerari mai conforme giurstariloru și recerintieloru actuali pentru asemene functiuni straordenari private: acea preotime lasa intru atátu de necapacítatu poporulu, încátu sinodulu sub presiedinti'a parochiului concerninte, la propunerea comitetului parochialu din cutare comuna nu pregatá a decretá cassarea chiar' și a competintieloru usuate de pana acum, impunendu invetiatoriului implinirea gratuita a functiuniloru cestiuatate, sub pretestu cá dinsulu ar fi deobligatu și la acelea din oficiu pentru léf'a și emolumintele ce le are ca invetiatoriu.

În urmarea acést'a Consistoriulu eparchialu reprobandu procederea nejusta, și nulificandu otarirea necualificabila a sinodului parochialu respectivu, — totodata din acestu incidinte, se vede indemnatu pentru de a se evitá astfelu de anomalii, a decretá urmatóriele:

1. Invetiatoriulu pentru léf'a și emolumintele sistemisate și impreunate cu postululu seu, e deobligatu numai la implinirea oficiului seu invetiatorescu, adeca la celea ce se țienu strinsu de instructiunea eleviloru în scóla, la executarea cantului și altor'a servicie rituali și cerimoniali bisericesci prescise.

2. Afara de aceste, de chiamarea și detorinti'a oficiale a invetiatoriului se țiene și sucursulu de ajutoriu la afacerile scripturistice ale oficiului comitetului și sinodului parochialu, ori ale epitropiei parochiale, încátu acestu ajutoriu dupa necesitate se va recere dela invetiatoriu mai alesu la agendele proviedute în normativele consistoriali din 9 Iuliu 1870. ^{Nr. 774.} _{Epitr. 25.} din 4. Februaru 1871 ^{Nr. 80.} _{Epitr. 11.}

15 Iuliu 1871 Nr. ^{808.} _{Epitr. 278.} din 27 Iuliu 1872. ^{Nr. 1012.} _{Epitr. 319.} și din 28 Iuniu 1873. Nr. ⁹²⁰⁻⁹²² _{Epitr. 209-211.} tóte în interesulu oficiului și alu administratiunei publice bisericesci și scolare.

3. Alte functiuni séu servitie straordenari neoficiali, adeca private, pentru parteculari, cumu sunt celea de categori'a mai sus amintita: invetiatoriulu numai din datorintia morala și din respectu catra datinele crestinesci religioșare, e chiamatu a le implini, déca e pofitu din partea credintiosiloru adeca a familiei respective; inse astfelu de servicie numai afara de cele oficiale, adeca nu în órele prelegerei și a instructiunei, — și numai pe langa remunerarea ustaneliloru sale, adeca solvirea unei tacsé corespundietórie serviciiloru sale și amesurata impregiurariloru materialí ale respectivei familii, are de a le seversí.

4. Spre acestu scopu dara, comitetele parochiali cu privire de o parte la principiulu oportunitatei și alu ecuitatei facia de starea deplorabila a invetiatoriloru nostri, ér de alta parte din con-

siderarea impregiarilor actuali, conformu §. 23. punctu 8. din stat. org. va statorî tacsele pe partea invetiatorilor pentru serviciile de sub întrebare, dupa cum va aflá cã e mai bine, mai dreptu si amesuratu giurstarilor locali.

5. Acésta statorire apoi, in forma de proiectu, in întielesulu §. 7 punctu 5 si 8, spre incuviintiare o va supune esamindarii sinodului parochialu, acarui decisiune dimpreuna cu proiectulu de statorire a comitetului parochialu e de a se substerne acestui Consistoriu spre censure si normisarea definitiva a tacseloru cestiuante: ér preotimea concerninta are detorintia morala a capacítã pre credintiosi despre aceea: cã nu e justu a pretinde dela invetiatori servicie gratuite de aceste.

Ordinãtiunea acést'a Pr. DTa spre scire, acomodare si publicare comitetelor parochiali o vei comunicã cu oficiile parochiali din tractulu submanuatu, cu indrumare: ca celea dispuse in punctulu 5 se le efectuésca câtu mai curendu, avendu Pr. DTa delocu dupa primire a le substerne aiciã.

Aradu, din siedinti'a consistoriala a senatului episcopescu, tie-nuta in 1 Augustu 1874.

Presiedinte substitutu:
Andrei Papp, m. p.

PARTE NEOFICIALA.

Din Scrierile santului Ioanu Gura de aur.

Nóa omilii despre pocaintia.

Omili'a IV.

Despre penitentiã si rugatiune.

Cuprinsu. Cetirea santei scripture dá celui peccatosu precum si celu; dreptu deplina mangaiere fiindcã acolo vinu exemple inainte despre santii, cari au caduutu, dara éra s'au ridicatu: asia peccatosulu nu va perde curagiulu si celu virtuosu va perseverã in virtute. Unu semtiu gat'a spre pocaintia, se apléca cu preferintia spre rugatiune si si-ié refugiu la Ddieu. Róga-te si in norocire si vei fi auditu; nici candu in se te rogi contra inimiciloru tei, nici se prescrii lui Ddieu, cã ce se-ti dee. Elu ti-dã tie, chiar candu l'ai fi vatamatu. Se nu cartimu asupra neasureloru temporali, fiindcã uniculu reu adevératu este peccatosulu.

1. Pastorii de comunu acolo mana oile sale, unde sciu, cã pasiunea se afla mai in abundantia, si nici le ducu de acolo mai intaiiu pana ce turm'a tóta, o au pascútu. Si noi urmamu esemplulu lor, si acum este deja. a patr'a di, de candu pascemu turm'a nóstra cu invetiatur'a (instructiunea) despre pocaintia, si nici astadi nu o vomu duce de acolo; deóráce vedemu cã se afla pasiune in deplinitate, si prelanga o placere mare mai au si folosu. Pentru-cã ramurele arboriloru, cari prestéza oiloru pre timpulu amédiedii scutu (de umbra) nu le racorescu asia de tare, si nu le oferescu o umbra atãtu de placuta si bine facatorie, si nici nu le invita spre somnu cu atãta placere precum indrépta si recreaza cetirea santei scripture sufletele triste si scapatate, liniscindu dorerea cea puternicu ardiatória si aduce mangaiere, carea este mai placuta si mai recreatória ca ori ce umbra. Ea nu ne mangaie numai la perderea bunuriloru cu succesu, séu in pierderea copiiloru séu in alte patimi de asemenea, ci si in lipsele peccatorulu nóstre. Cãci candu unu omu infasiuratu de peccate se recese (in credintia) si cade, atunci lu-musca (macelaréza) consciintia si continuu i sbóra inaintea ochiloru peccatulu, sarcin'a, intristarea lu-apsa si din di in di dorerea i vine mai puternica. Si chiar candu s'ar aflá cu miile cari se-lu mangan-gaie póte cã nu ar primí, ci déca intra in biserica si aude cã multi santi au caduutu si éra s'au sculatu si éra si-au primita demnitatea de mai nainte, asia se va duce mangaietu a casa. De se intempla cã peccatimu contra ómeniloru nu ne potemu de rusine descoperi pasulu nostru celu falsu, si de-si lu-recunóscemu, totusi nu avemu nici unu folosu din aceea. Candu in se ne îndemna Ddieu si misca inimele, se va delaturá usioru tóta intristarea de carea ne-a implutu satan'a. Pentru aceea chiar abaterile santiloru s'au insemnatu pentru noi, ca atãt cei evlaviosi câtu si cei fora Ddieu se póta trage de acolo folosu. Cãci pana candu unu peccatosu vede, cã si altulu a caduutu si éra s'a sculatu, nu-si pierde curagiulu si nu cade in desperare; ér celu ce deprinde dreptatea va fi cu atãta mai zelosu si mai precautu. Pentru-cã vedendu cã altii, cari au fostu cu multu mai buni de câtu elu au caduutu, asia se va invetiã din teama facia cu caderea; in totu casulu va fi mai ingritu si se va imbracã cu o mai mare precautine. Si asia celu virtuosu va perseverã in virtute, ér celu peccatosu va fi feritu de desperare, acel'a va stã tare, acést'a in se cu iutiéla se va reintórce in pusetiunea din care a caduutu. Cãci

candu óre-care omu ne mangaie in machnitiunea nóstra, éra si cademu in intristarea de mai nainte, candu in se Ddieu ne îndemna prin altii, cari au peccatuitu si au facutu penitentiã si au fostu mantuiti, ne descopere prin aceea bunatatea sa, ca se nu desperamu facia cu mantuirea nóstra, ci se fimu partasi de o mangaiere anumita si sigura. Precum istoriele cele vechi ale Scripturei intindeau midilóce facia cu sil'a la peccatu, togmai asia oferescu tuturoru, cari numai poftescu unu midilocu salvatoriu eficace contra intristarei preste periciele ce ne stau inainte. Se ni se ié chiar poterea, *compromita-ni-se onórea de columniatori*, fire-amu pusi in legaturi si sbiciuiti séu surprinda-ne alta nenorocire ore care: se privimu numai la cei drepti, cari toti au suportatu si suferitu aceést'a si asia vomu puté invetiã statornicia. Cãci candu cineva bolnavu corporalmente, vede bolnavi pre langa sine i se marescu suferintiele si adese se contagiéza câte de o bola, pre carea mai nainte nu o avutu, togmai asia de. es. si-au contrasau unii, cari au vedutu pre altii patimindu de ochi, acela si reu, prin o singura privire la ochii respectivulu. Ci altmintrele stã lucrulu cu morburile sufletulu, cãci aci se intempla togmai din contra: déca cugetamu adeca cu diligintia la aceia, cari au patimitu astfelu, asia aceea ne usuréza dorerea in suferintie. Pentru aceea mangaiã si Paulu pre credintiosii sei prin aceea, cã li aduce inainte de esemplu nu numai pre santii cei vii, ci si pre cei morti. Cãci scriendu elu catra Evrei, cari togmai se indoiau, se recise, i face atenti la barbatii cei santi: la Danielu, la cei trei coconi, la Elia, la Eliseiu, si dice: ¹⁾ „*Au astupatu gurile leiloru, stins'au puterea foculu, iu scapatu de ascutitulu sabiei, au fostu ucisu cu pietri, au suferitu bajocuri, batai, legaturi, si temniti; au amblatu in cojéce si in piei de capre, lipsiti, necajiti, torturati, caror'a nu éra lumea vrednica.*“ Acésta comunitate a patimiloru in se dá celoru nefericiti mangaiere, si precum suferinti'a singurateca este ceva nesupportabile, deóra-ce nu ofere nici o consolare in miseria, togmai asia se usuréza tortur'a, cã se afla si altii, cari au suferitu asemenea nefericire. —

2. Ca in se se nu ne perdemu curagiulu ori in ce intemplari contrarie, se fimu cu multa atentiune la istoriele scripturei, deóra-ce acolo vomu aflá multe motive pentru pacientia, si prin comunitatea cu aceia, cari au suferitu asemenea, vomu fi nu numai mangaieti, ci ne vomu si invetiã: cum se fimu liberati de patimele, ce ne apasa, cã se perseveramu, dupa o linisce ajunsa, in pusetiunea de mai nainte, si ca se nu cademu nici in trandavia, nici se ne inflamam de mandria. Cãci déca in nenorocire ne umilimu, ne micioramu, si aretamu multa pietate, nu e nici de câtu de miratu, deóra-ce acést'a este natur'a ispitei, cã pre aceia chiar, cari au o inima inpietrita, ii astringe se faca acést'a din amaratiune. Ci acést'a dovedesce unu sufletu blandu, pre care Ddieu continuu lu-are in aintea ochiloru, déca mantuitu de ispita, nu uita de elu, ceea ce Iudeii totudeun'a nu observau (nu facéu). Pentru aceea i si reprobá profetulu cu cuvintele ²⁾. „*Candu ii ucise, iu cercau pre densulu, se intorsera si deminét'a vinea la Domnulu*“. Si Moise chiar scia acést'a si ii îndemná cu cuvintele: „*Déca ai mancatu, ai beutu si te ai saturatu, fii cu padia ca se nu uiti pre Domnulu Ddieulu teu.*“ ³⁾ Acést'a se si intemplã, cãci se dice: „*Jacobu a mancatu si s'a ingrosiatu si ingrosiatu si s'a lapedatu celu rubitu*“. ⁴⁾ Deci nu pentru aceea se admiramu pre santi, cari sub sarcin'a patimiloru au remasu atãta de blandi si intielepti, ci fiindcã dupa fortun'a trecuta si si dupa linisce ajunsa au remasu in acela si zelu cuvenintiosu. Calulu inainte de tóte, e de miratu acel'a, care fora de frane merge in ordine; dara candu infranatu tiene unu pasu regulatu, atunci nu e ceva batatoriu la ochi, fiindcã mersulu regulatu nu se ascrie preferintiei animalulu, ci franulu ce-lu domitéza. Togmai asia se póte afirmã si despre sufletu: déca adeca in facia unei teame stã in linisce, nu e de mirare; au trecutu in se ispit'a, si fric'a nu mai osciléza inaintea ochiloru, aréta-mi atunci, rogu-te, intieleptiunea sufletulu si disciplin'a ta! Ci acúsandu pre Iudei me temu a reprobá purtarea nóstra, cãci candu eramu asupriti de fóme si epidemii, de grindini si seceta, de focu si navalirile inimiciloru: au nu éra in tóta diu'a spatiulu acestei biserici prea micu pentru multimea ce se adunã? Atunci domniã intre noi mai multa intieleptiune, domniã dispretiulu bunuriloru pamentesci; atunci nu ne nelinisceã poftã de avere, poft'a de onóre, nu pasiunea si amórea de estravagantii, séu altu cugetu reu, ci toti erati devotati cu rugatiuni si lacrimé religiositate; celu necumpetatu deprindeã castitatea, celu poftitoriu de resbunare se aplicã spre impaciune, celu avaru dá elemosina, celu furiosu si superbu invetiã umilintia si blandetia. Dupa-ce in se mani'a lui Ddieu s'au liniscitu, au trecutu fortun'a si s'a intorsu linisceã dupa furierea marei volburóse, noi inca ne am intorsu la modulu vietiei nóstre de mai nainte. Togmai acést'a o am spusu inainte in

¹⁾ Cor. 11. 33. ff.

²⁾ Ps. 77. 34.

³⁾ A dóu'a leg. 6. 12. 13.

⁴⁾ A II. leg. 32. 15.

timpulu ispitei si o am provestitu, ei nu am ajunsu nimicu, căci voi ati lasatu ca tóte aceste se dispara din spiritulu vostru ca-si unu visu séu ca o umbra trecutória. Pentru aceea fric'a acum m'a cuprinsu mai amaru ca atunci si sum multu mai ingrijatu că ni vomu atrage dela Ddieu mai mari rele si vomu primí o rana nevindecavera. Căci candu omulu, care pecatuesce, a luat dela Ddieu iertare, si indelung'a rebdare nu folosese ca se depuna reutatea sa, atunci Ddieu procede cu elu astfeliu încātu chiar contra voiei aceluia ludece la marginea peritiunei, lu-infrange totale, si nu i dà altu timpu spre pocaintia, dupa cum i s'a intemplantu lui Faraonu. Căci de-óráce elu, dupa antai'a, a dóu'a, a trei'a, a patr'a si urmatórele plagi, au espiratu indelung'a rebdare a lui Ddieu si nu a trasu folosu din aceea, asia a fostu infrantu impreuna, cu totu imperiulu seu si nimicitu totale. Aceeasi sórte trista au ajunsu si pre Iudei. Candu Cristosu a voitu se ii nimicéscă si se aduca preste ei furi'a devastarei, a disu: „De câte ori am voitu se adunu pre copii tei, si voi nu ati voitu? Éta cas'a vóstra se va lasá pustia.“⁵⁾ Me temu ca se nu ne ajunga si pre noi aceeasi sórte, deóráce nici nenorocirea straina nici cea propria nu ne aduce la precugetare (recordare). Aceste nu le dicu eu numai catra voi, cari sunteti aci, ci si catra aceia cari distrasi in ocupatiunile loru de tóte dilele, au uitatu cu totulu de necesurele de mai nainte, catra aceea, fora se me cruti, fora intardiere dicu: Déca ar si trece atentiunea totusi remane suvenirea aceleia in inimele nóstre, ca aducendu-ne totdeun'a aminte de binefaceri se multumim cu statornicia lui Ddieu, care ni le-a datu. —

(Va urmá.)

Venerabilului Consistoriu metropolitanu gr. or. romanu in Sibíu; la manele naltuprésantiei sale parintelui Ioane Popasu, dreptmaritoriu Eppu romanescu alu Caransebesiului, ca celui mai betranu Episcopu alu Ierarchiei romane gr. or. din Ungari'a si Transilvani'a, in Caransebesiu.

A placutu provedintiei dumnedieesci, prin midilocirea maritului Congresu nationale-bisericescu serbescu si prin prénalt'a voia si gratia a Maiestatei Sale, Imperatorelui si Regelui nostru Franciscu Iosifu I., anume prin actulu congresuale de alegere dela 31 iuliu a e. si prin domnésc'a confirmare din 6 augustu, a me chiamá la scaunulu archiepiscopale-metropolitanu alu *Patriarchiei Serbesci de Carlovitii*, pre care scaunu, in urmarea prénaltului Rescriptu maiestatecu, ce se publicá in siedinti'a congresuale de ieri si fú primitu cu manifestatiuni de placere generale, in fapta l'am si ocupatu. — A sositu deci momentulu de a-mi implini cea mai grea detorintia cátra Voi, iubirii mei, si prin Voi — cátra Ierarchie'a, cárei pana acuma cu mandria am statu in frunte.

Intemplarea de facia este un'a dintre cele mai straordenari in biseric'a nóstra, si ea nu se póte nice splicá, nice dejudecá si justificá, decātu numai prin absolut'a necesitate, care a produs'o si care s'a manifestatu tocmai in incidentele ce a facutu de a se intelni voi'a reprezentantiloru legali ai unui intregu poporu — in grele imprejurári situatu, cu intieleptiunea naltului guverniiu alu patriei si cu altissim'a gratia a MSale.

Cine din admirabil'a concurentia si co-incidentia a acestoru decidietori faptoru publici, intr'unu momentu criticu, nu va recónosce, că slab'a mea persóna a fostu vasulu alesu de Domnulu, — de la care se indreptédia pasii omului, — pentru scopurile sale providentiali? Cine nu va cunósce, că navalirea cu atât'a potéré a futuroru imprejuráriloru asupr'a mea, nu-mi lasá alta alegere, de cátu — o supunere cu resignatiune, in cea mai deplina buna-credintia, că este spre binele santei nóstre biserice.

Asia a fostu, pré iubirii mei, că eu, desi cu inim'a plina de dorere si in consciinti'a celei mai grele responsabilitáti, a trebuitu sè me despartu de Voi, sè parasescu acelu terenu alu archipastoriei la pré-iubitulu meu poporu romanu, carui intr'unu cursu de 21 de ani tóte modestele mele poteri si ingrigiri au fostu devotate. M'am despartitu, V'am parasitu, — dar totusi numai corporalmente; spiritulu meu — pururiá va fi cu Voi, pururiá Ve voiu petrece cu iubire si cu tóta sollicitudinea, ce mi-o impune legatur'a bisericéscă si comuniunea sincera si intima a trecutului.

Si fiindu că eu, la provocarea ce mi s'a facutu din partea naltului ministeriu regiu ungurescu de cultu, déjà mi-am declaratu renunciarea la demnitatea de archiepiscopu si metropolitu romanu, care declaratiune a mea si-a aflatu formale espresione in mai susu citatulu prénaltu Rescriptu regiu din 6 augustu a. c., acuma prin acést'a vinu a-mi implini detorintia si de a. dreptulu cátra venerabilulu Consistoriu metropolitanu, representante legalu alu Ierarchiei romane, declarandu-mi resignarea solena la inalt'a demnitate ce am

ocupatu in fruntea bisericei romane gr. or. din Ungari'a si Transilvani'a.

Astfeliu implinindu-mi acést'a grea si durerósa detorintia — pentru ca sè poteti procede numai de cátu la luarea dispuetiuniloru necesarie, conformu statutulu organicu bisericescu, spre indeplinirea scaunulu archiepiscopale si metropolitanu remasu in vacantia, si — multiamindu-ve din adunculu inimei, atâtu Dvóstre, cátu si prin midilocirea Dvóstre intregu Veneratulu cleru si pré-iubitulu poporu romanu, cari mi-detera atátea viue probe de alipire, stima si amóre; in fine recomandandu-me pretiuitei mie suvenire a Dvóstre, pre langa impartesirea binecuventárii mele archipastoresci am remasu

Carlovitii, in 1/13 augustu 1874,

pururia de binevoitoriu:

(Albin'a.)

Procopiu Ivacicovicu m. p.
Patriarcu serbescu.

Protocolulu

adunarei generali a reuniunei invetiatoriloru romani gr. or. din tractulu Lipovei, tienute in Lipov'a la 3/15 si 4/16 Aprile 1874

Presenti: V. Martini, Ionichiu Nestoru, I. Tuducescu, Dariu Puticiu, Const. Cretianu, Tom'a Munteanu, Moise Milosiu, Stefanu Onu, Iónu Mihailovicu, Moise Angelu, I. Frantiu, Petru Blaju, Macsimu Balanu, Avramu Corb'a, Teodoru Petcu, Nicolau Rachitianu, Ioanu Lupulescu, Sofroniu Racovitianu, Trifonu Cornea, Const. Muneranu, Vasiliu Pacatianu, Georgiu Cioc'a, Iosifu Mursa, Moise Momiru, Iosifu Suci, Georgiu Puticiu, Iónu Daminescu, Georgiu Neagu, Stefanu Carabasiu, Georgiu Bocu, Georgiu Cojocariu.

Siedinti'a I.

Conformu conchiamarei si programei publicate in diurnalele „Albin'a“ si „Lumin'a“ adunand-se membrii din sus scrisi in localitatea indatinata, aici in absinti'a dlui presiedinte odinariu — vice pres. Veniaminu Martini prin o vorbire patrundietórie dechiara siedinti'a de deschisa.

Nr. 1. La orbinea dilei este legerea disertatiuniloru; dar fiindcă nici unulu nu s'a insinuat, s'a pasitu mai departe.

Nr. 2. Propunerile practice din geografia, istori'a naturei si fisica.

La propunerea din geografia, invetiatorulu Stefanu Onu au multiamitu adunarea, aretandu cum se póte acestu studiu propune mai cu folosu, — incependu de la satulu natalu, apoi hotarulu comunei, comunele invecinate, cercurile, comitatulu si tier'a.

Aici invetiatoriulu I. Tuducescu face dóue observari I. ca geografii'a sè se póta cátu mai cu efectu propune, se recere ca elevii sè se deprinda bine in desemnu, a II ca eleviloru se li se arate cátu mai detaiu satulu si partile comunei si la acést'a invetiatoriulu se iese cu pruncii la campu afara si despre ce le vorbesce, totu deun'a sè li si arate. — Apoi mai propune ca încātu se va invoa adunarea sè se cetésca manualulu de geografia de Dsa lucratu.

Adunarea se invoesco si se insarcinéza notariulu cu cetirea manualulu, care cu pucine observari s'a primitu.

Nr. 3. Propunerile practice din Istori'a naturei din partea invetiatoriulu Stefanu Onu, cu nisce observari facute din partea mai multor'a s'a primitu.

Nr. 4. Din fisica, fiindu invetiatoriulu S. Onu la acést'a convocare de mai multi membrii, a aretatu adunarei, cum aru avé acést'a sciintia a se tratá, incependu dela elementele ei, despre insusirile corpuriloru, soiurile aburiloru gazosi, corpurile naturali, magnetismulu, ventulu, nuorii, electricitatea, telegrafulu s. a. la care propunere s'a facutu din partea Dlui G. Cojocariu observarea, că la propunere se nu se intrebuintieze cuvinte straine, pentru cá pruncii nu voru pricepe.

Nr. 5. Dupa acést'a fiindu timpulu inaintatu siedinti'a se incheia si s'a propusu si decisu continuarea la 2 óre dupa amédia.

Siedinti'a II.

Nr. 6. Adunandu-se membrii la timpulu hotaritu, vicepresiedintele deschide siedinti'a.

Nr. 7. La ordine este propunerile practice [din Gramatica si Economia.

Invetiatoriulu P. Carabasiu din ambele aceste obiepte a satisfacutu adunarei, — aretandu cátu mai precisu cum sè se propuna cu succesu.

Nr. 8. Din Gimnastica, invetiati. I. Tuducescu arata că importantia acesteia este de mare insemnatate asupr'a sanatatii eleviloru, arata mai departe că prin regulat'a propunere se intaresce poterile fisice a le prunciloru, deci propune si adunarea primese ca acestu studiu sè se propuna in tóte scólele, si prin toti invetiatorii apartienetori la acést'a reuniune.

⁵⁾ Luca 13. 34; a se vedé si locurile paralele in test vechiu Lev. 26. 13. 2. Ps. 68. 25; Isa. 1. 7. Dan. 9. 27. Mich. 3. 12.

Nr. 9. Dupa acést'a adunarea întréga se invoiesce a merge la gradin'a scólei unde sunt aparatele de gimnastica, ca sè se arate si in pracsă, si numai de-câtu a si plecatu întrég'a adunare, unde invetiatorii S. Racovitianu si I. Lupulescu, prin exercitiile lor practice, au multiamitu pre invetiatori.

Cu acést'a si siedinti'a a II. din partea vice presiedintelui se dechiara de radicata, si propune siedinti'a a III pe mane la 8 óre demanéti'a.

Siedinti'a III.

in $\frac{4}{16}$ Aprile la 8 óre a. m.

Adunandu-se invetiatorii, Dlu vice preside V. Martini dechiarandu si acést'a siedintia de deschisa, propuse a se continuá dupa programu:

Nr. 10. Findu la ordinea dilei aritmetic'a, S. Carabasiu aréta cum sè se propuna eleviloru acestu ramu de sciintia in tóte patru operatiuni de odata cu succesu bunu.

Nr. 11. Motiuni diverse: a.) Dariu Puticiu propune ca Adunarea generala viitóre din Septemvre a. c. se tienă 3 dile. — Se primesce.

b.) Avramu Corb'a propune ca invetiatorii cari nu si-au insinuat scuse credibile se fia convincati in bani. — Se primesce.

c.) La acést'a Iónu Tuducescu propune: ca adunarea se decida, câtu vinculumu se solvedie respectivii invetiatori nepasatori de cauzele reuniuni? — Se primesce.

Adunarea dupa o desbatere seriósa decide: ca acei invetiatori, cari nu si-voru insinua scuse credibile la comitetulu Reuniuni se fia convincati câte cu 5 fl. v. a. pentru fondulu reuniuni; dup'aceea Comitetulu se recerce pre Venerabilu Senatu scolariu, ca prin domni Inspectori se mijlocésca incasarea baniloru.

d.) Tuducescu motivédia a se stramutá unii §§ din statute si, adeca: neparticiparea regulata a membriloru ordinari la adunările generali si neregulat'a solvire la fondulu.

Motivédia ca sunt multe cauze din care previnu pedeci invetiatoriloru, spre a poté parasi comun'a in care functiunéza ca atari—pre mai multe dile. Ca totu-deun'a se decida maiortatea voturiloru presenti, nu si a membriloru ce absentéza, ér despre solvirea la fondulu reuniuni propune ca, acést'a se remana de o cam-data pana ce vomu vedea ce va fi cu fondulu scolaru diecesanu.

Aceste propuneri întrég'a adunarea generala le primesce.

e.) La propunerea facuta de I. Tuducescu, întrég'a adunarea generala se invoiesce ca § 14 din statute sè se stérge de totu, si sè se inlocuésca cu urmatoriulu § 14. „Fia care membru ordinariu e indatoratu a solvi cu ocaziunea fie-carei adunari generale, câte 40 cr. v. austriaca in fondulu reuniuni.“

f.) Vice-presiedintelu V. Martini arata adunarei generale, ca cauzele acestei reuniuni cu multu aru stá mai bine, déca parte din Dnii presiedinti n'aru fi abdisu, si parte de ar participá la adunari si siedintiele comitetulu Reuniuni, propune mai departe ca adunarea gener. se impuna Comitetulu Reuniuni a provocá pre Dlu presiedinte de acum, ca sè se dechiare a participá la siedintie.

Acést'a propunere adunarea o primesce, si se insarcinéza comitetulu a scrié dlui presiedinte.

Nr. 12. Terminulu pentru prosim'a adunare generala se defige pe 25. 26. si 27. Septemvre a. c. ér in Lipov'a.

Nr. 13. Se propune a se alege o comisiune pentru autenticarea protocolulu in persónele I. Tuducescu, Constantinu Cretinu si Tom'a Munténu, — se primesce.

Si cu aceste dlu vice presiedinte V. Martini multumindu adunarei pentru pacinti'a si bun'a intelegere, in cuvinte amicabile indémna pre fratii colegi a participá cu totii la venitórea adunare generala. Si dechiara siedintiele de finite.

Adunarea i multumesce pentru bun'a conducere cu „se traiasca.“

Datu ca mai susu $\frac{4}{16}$. Aprile 1874.

Ventaminu Martini, m. p.

v. pres. reun.

Dariu Puticiu, m. p.

notariu.

Nr. Essib. 378.

Prot. 287.

Convocare.

Onorabili DD. membri ai Epitropiei provisorie pentru administrarea fonduriloru bisericesci si scolarie, comune dieceselor Aradu Caransebesiu, cu tóta stím'a suntu poffiti a se infacisiá la siedinti'a plenaria, ce se va tiené aici, in 25 Augustu nou, a. c. la 8 óre demanéti'a.

Obiectele de pertractatu in acést'a siedintia suntu:

1. Conclusele sinodulu eparchialu de estimpu, referitórie la afacerile Epitropiei.

2. Recercarea consistoriulu aradanu, cu privire la crearea sti-pendieloru pentru tenerii, cari se voru tramate la profesura.

3. Recercarea consistoriulu aradanu, in privint'a sumei ce ar fi la dispusetiune pentru introducerea cursulu alu III-lea la institutul pedagogicu, si regularea salarielor profesoralu.

4. Afaceri curente, deliberári asupra suplicelor pentru imprumuturi, si predarea scrisoriloru referitórie la „auct'a“ scolara.

Aradu in 19 Augustu nou 1874.

Dr. **Atanasiu Sándor** m. p.

Presiedinte.

Atanasiu Tuducescu m. p.

Notariu.

Concursu.

1

Pentru postulu invetiatorescu in S. Miaiu-Romanu scol'a noua, se deschide concursu pana in 15 Septembrie 1874. Emolumintele sunt: 1.) in bani 150 fl. 2.) meti de grâu 40; 3.) lemne pentru scóla si invetiatoriu 8 stangeni. 4.) pamentu aratoriu jugere 2; 5.) via jugeru $\frac{1}{4}$. 6.) cuartiru cu gradina. Doritorii de a ocupá acestu postu sunt poffiti a-si asterne recursele instruite conformu statutulu organicu pana in diu'a mai susu numita stilisate catra comitetulu parochialu la D. Inspectoru de scóle Dr. Vasiciu in Timisiór'a. Pe langa acést'a recurentii se voru presentá in vreun'a de dumineci séu serbatori in biserica si voru cantá.

Din siedinti'a comitetulu parochialu tienuta in 15 Iuliu 1874.

Comitetulu parochialu.

Cu scirea si invoirea mea **Dr. Vasiciu**. Insp. de scóle cerc.

Concursu.

1

Ne presentandu-se recurenti, pentru indeplinirea postulu invetiatorescu in comun'a Chelmacu, inspectoratulu Lipovei, se deschide nou concursu, pana la 29. Augustu a. c. candu va fi si alegerea.

Emolumintele sunt: 1.) in bani 105 fl. 2.) pentru clisa, sare si lumini 42 fl. 3.) 24 meti grâu 24 meti cucurudiu. 4.) 4 jugere de pamentu aratoriu de I-ma clasa 5.) 12 orgii de lemne din care se incaldiesce si scól'a. 6.) cortelu liberu cu $\frac{1}{2}$ jugeru gradina cu pomi si de legumi. 7.) $\frac{1}{4}$ jugeru gradina estravilanu si dela inmormentari unde va fi poffitu 40. cruceri.

Doritorii de a ocupá acestu postu, au a-si trimitte recursele instruite, cu testimoniu despre absolvarea cursulu pedagogicu, despre essamenulu de cualificatiune, despre studiile pre-gatitórie, si atestatu despre portarea morala, adresate comitetulu parochialu, la subsemnatulu in Lipov'a. Se cere ca recurentii sè se presinte in un'a din dumineci séu serbatori in faci'a loculu si se si arate desteritatea in tipica si cantare.

Chelmacu in 28 Iuliu 1874.

Comitetulu parochialu,

in contielege cu **Christoforu Giuchiciu**, inspectoru cercnalu de scóle.

Concursu

2

pentru parochi'a vacanta din Caraseu protopresbiteratulu Oradii-mari; emolumintele sunt: pamentu parochialu de 6 cubule — dela 180. de numere câte un'a mesura de bucate in grauntiu, stoalele indatinate si gradina de unu cubulu.

Doritorii de a fi alesi la acést'a parochia, au a trimitte recursele sale bine instruate, la Protopresbiterulu Oradii-mari — la Oradea mare intitulatulu comitetulu parochialu din Caraseu: pana in 18 Augustu candu va fi si alegerea. Datu in Caraseu in 14. Iuliu 1874.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine **Simeonu Bica** Protopres: Oradii-mari.

CONCURSU

3

pentru parochi'a vacanta *Capesti mari*, Protopresbiteratulu Pomezuelu; emolumintele sunt urmatórele: pamentu parochialu de 8 cubule; dela tóta cas'a $\frac{1}{2}$ mesura cucurudia sfermatu si una di de lucru, nrulu caseloru 90. stólele indatinate, cuartiru liberu cu gradina.

Doritorii de a fi alesi la acést'a parochia au a-si trimitte recursele sale instruite conformu Stat. Org. la Protopresbiterulu tractualu in Rabagani pana in 15 Aug. v. in care di va fi si alegerea.

Datu in Carpesti mari Iunie 8. 1874.

Comitetulu parochialu

Cu scirea si invoirea mea: **Elie Moga**, Protopresbiter. tractualu.